Навчальні ігри «Життя і творчість Тараса Шевченка»

Хто сказав, що сучасні діти полюбляють лише комп'ютерні ігри? Із великим задоволенням вони розв'язують кросворди, чайнворди, криптограми! Такі ігрові вправи розвивають кмітливість, стимулюють самостійну діяльність, тренують пам'ять. А головне - дають можливість відчути радість успіху, солодкий смак перемоги, а для дітей і підлітків це так важливо! Пропонуємо вашій увазі навчальні ігри, застосовуючи які, можна організувати повторення та закріплення вивченого про життя і творчість Тараса Шевченка.

Складання кросворда - одне з найцікавіших шкільних завдань. Під час його створення учень не тільки показує свої знання, а й виявляє аналітичні здібності. Адже запитання важливо сформулювати так, щоб для однокласників вони були нелегкі і в той же час доступні, корисні й захопливі.
Пропонуємо пам'ятку для учня, який хоче скласти кросворд.

1. Окресли коло художніх творів, знання яких хочеш перевірити. До кожного з них добери по 2-3 питання, відповідь на кожне з яких складається з одного слова, яке пишеться без апострофа і без дефіса. Це має бути іменник у формі називного відмінка.
2. Слова-відповіді розділи на дві рівні групи. Якщо серед відповідей є багатоскладові («довгі») слова, у кожній групі їх має бути порівну.
3. Першу групу слів запиши на аркуші горизонтально. Слова другої групи подописуй вертикально так, щоб на перетині слів обох груп збігалися літери.
4. Накресли сітку з клітинок, кожній з яких відповідає одна літера. Відстань між сусідніми словами в одному ряду має бути не менше однієї порожньої клітинки. Відповіді, розташовані поруч по горизонталі і по вертикалі, можуть стикатися кутами клітин.
5. У лівому верхньому куті кожної клітинки простав номер. Це номер завдання для обох слів, що починаються з цієї клітинки - розташованих і вертикально, і горизонтально.
6. Відповідно до нумерації чітко сформулюй значення всіх слів кросворда. Видали всі літери з клітинок.

Тепер відповіді є тільки у тебе, тож можна запропонувати кросворд своїм однокласникам!
На фото. Чайнворд, знайшовши ключ до прочитання якого, ви «розшифруєте» заклик Тараса Шевченка до нащадків.

На допомогу вчителю

Кросворди, ребуси

для використання на уроках в початковій школі

Кросворд №1

1.Село, в якому пройшло дитинство Т.Г.Шевченка.
2. Село, в якому народився поет.
3. Прізвище одного із художників, які викупили Тараса з кріпацтва.
4. Поема Шевченка.
5. Місто, в якому похований поет.
6. Старша сестра, яка виховала Тараса.

Ключове слово – назва збірки творів Т.Шевченка.

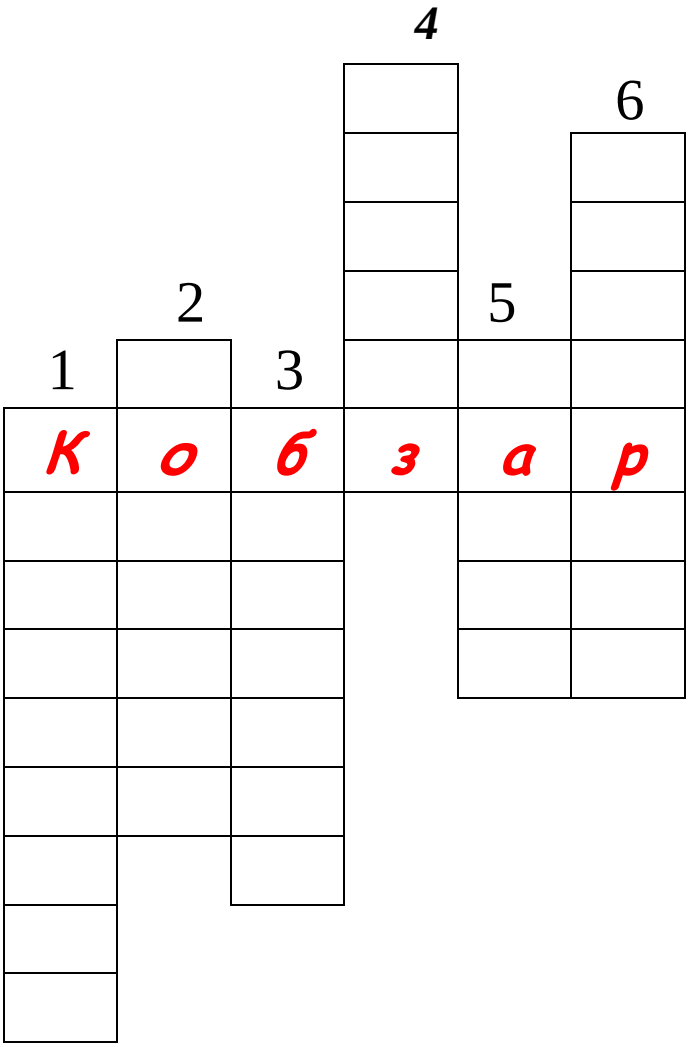

Кросворд №2

« Шевченкові поезії»

Вставте відповідно пропущені слова з віршів Т.Г. Шевченка. Поясніть значення слова у виділених клітинках по вертикалі.

Завдання оцінюється 3 балами.

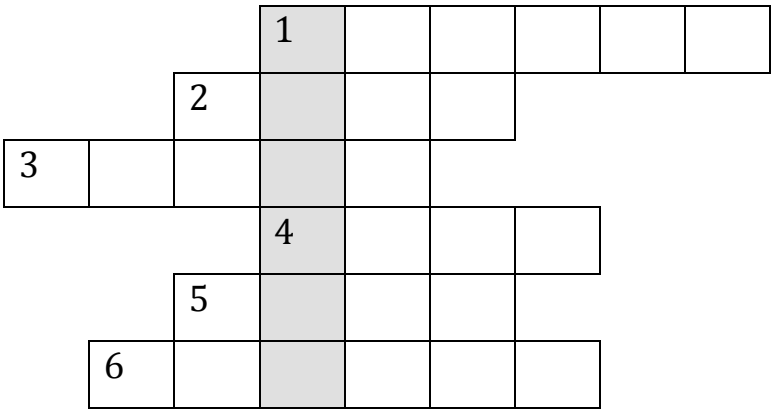

1. Пишається над водою червона …
2. Тече … з-під явора
3. А над самою водою … похилилась
4. ... моя вечірняя, зійди над горою.
5. Поклала ... коло хати маленьких діточок своїх.
6. Тихесенько … віє.

(Заповіт)

,

(Чумак)

~~і~~ а

,

ів

(Канів)

‘

‘

(Катерина)

, Т (Катерина)

,

“

(Моринці)

Р З

Р (Кобзар)

Р (Кобзар)

, **,** ~~**Л**~~ **В**

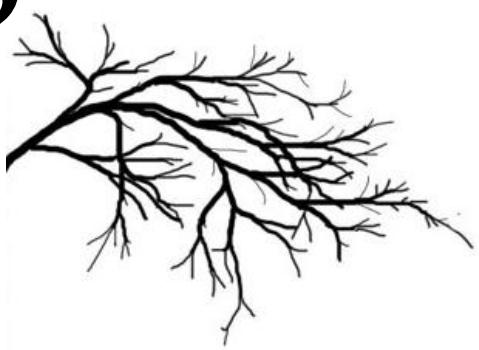

(Кирилівка)

Ш ~~**Л**~~ **,** **,** **,** **”**

(Шевченко)

’ ’’

Т *100* *м²*

(Тарас)

Х Ч́

’ ’

К

(художник)

Літературні ігри

Тарас Шевченко: біографія та творчість

1. СКЛАДІТЬ КУБИКИ

Складіть кубики в такому порядку, щоб прочитати слова Т. Шевченка. Про що вони свідчать?

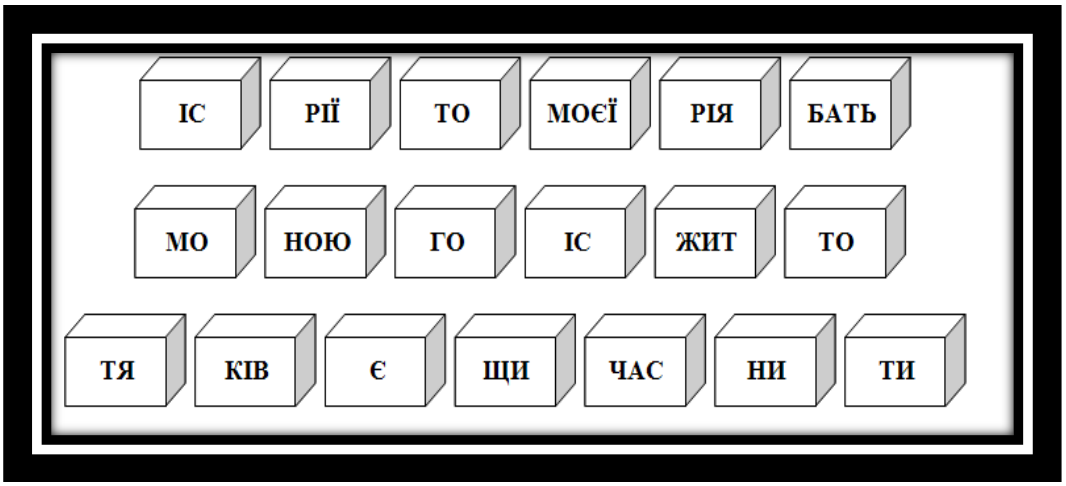

2. ЛІТЕРАТУРНО-ХРОНОЛОГІЧНИЙ КРОСВОРД

По горизонталі:

1. У селі Моринцях на Київщині народився Тарас Шевченко. **2.** 100-річчя з дня смерті письменника. **4.** Повернення із заслання. **5.** Виходить збірка поезій Тараса Шевченка „Кобзар”. **6.** Вийшла з друку поема „Гайдамаки”. **8.** Шевченко вдруге виїжджає на Україну. **9.** Шевченко входить до таємної політичної організації – Кирило-Мефодіївського товариства. **10.** Шевченка викупили з кріпацтва.

По вертикалі:

1.Арешт Т.Г. Шевченка за участь у Кирило-Мефодіївському братстві. **3.** Став учнем майстра В. Ширяєва. **7.** Тарас Шевченко помер у Петербурзі. **8.** Брав участь в Аральській експедиції.

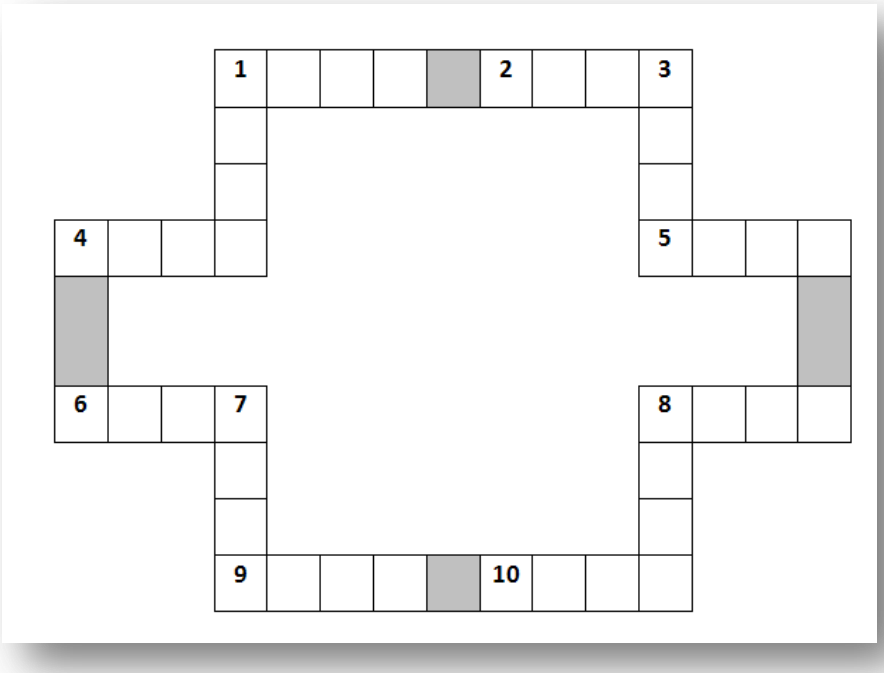

2. КРОСВОРД

По горизонталі:

3. Ріка, над якою похований Шевченко. **5.** Село, де Тарас провів дитячі роки. **7.** Поезія Т. Шевченка, в якій він закликає: Поховайте та вставайте, кайдани порвіте ...

По вертикалі:

1. Цеховий майстер, у якого навчався Тарас. **2.** Місто, біля якого похований Шевченко. **4.** Художник, земляк Шевченка, який брав участь у викупі його з кріпацтва. **6.** Російський художник, який намалював портрет В. Жуковського. **8.** Давні предки Т. Шевченка. **9.** Місто, де Тарас навчався в Академії мистецтв.

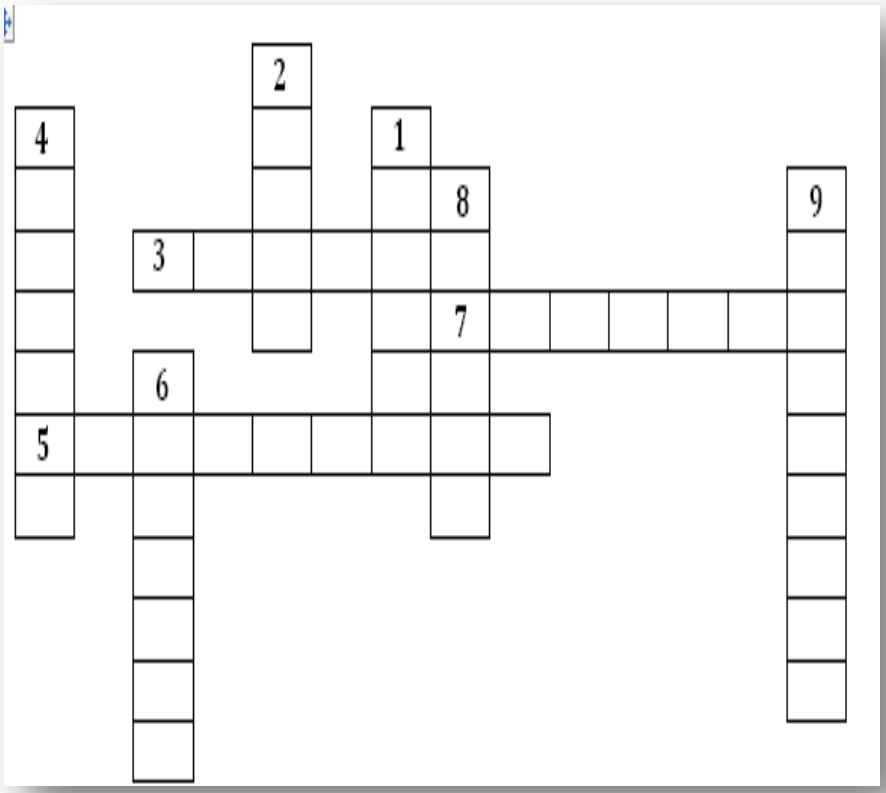

4.

ГОЛОВОЛОМКА

Розплутавши нитку, ви прочитаєте уривок із твору Тараса Шевченка. Як називається твір? Визначте його жанр. До якого періоду творчості поета він належить? Назвіть інші твори цього періоду.

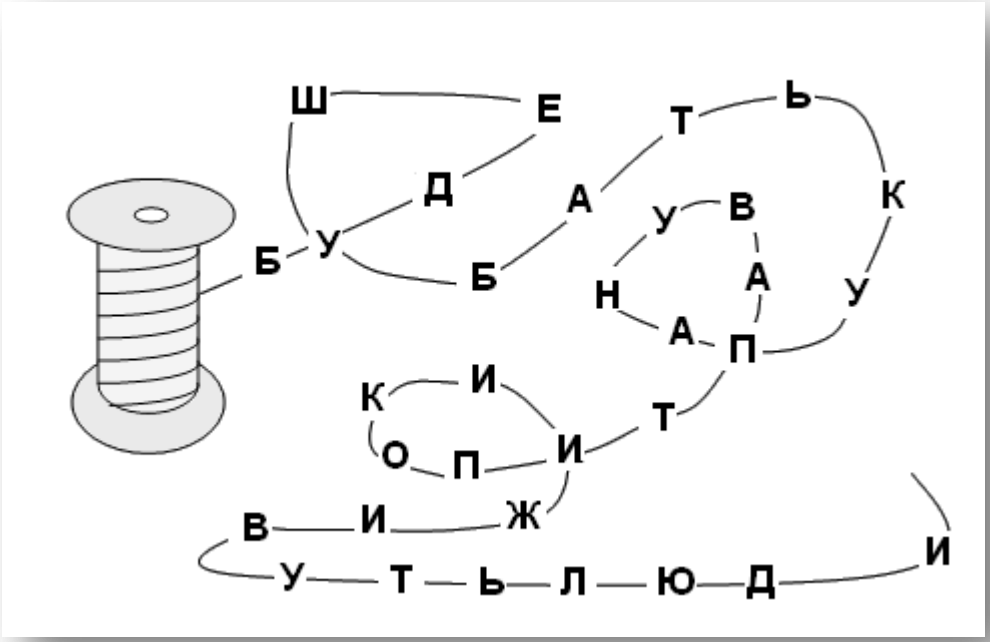

5. З ЯКОГО ВІРША?

Прочитайте рядки з твору Т. Шевченка. Як називається твір? Визначте його жанр. Що міститься в цих рядках?

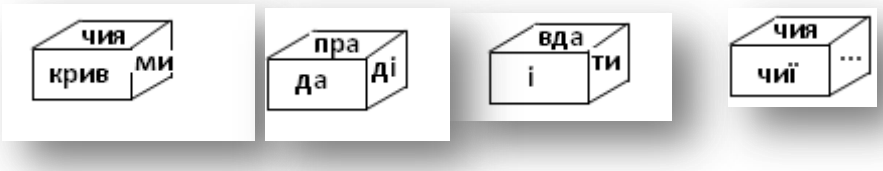

6. ХОДОМ ШАХОВОГО КОНЯ

Ходом шахового коня, не заходячи двічі в одну й ту ж клітинку, прочитайте рядки з твору Т. Шевченка. Як називається твір? Укажіть його жанр. Дайте визначення жанру.

7. ХТО ВІДГАДАЄ?

На смужках паперу, які складено в сходинки, записано назву твору Т. Шевченка.

Частини літер не видно. Спробуйте по тих літерах, що ви бачите, прочитати цю назву. Визначте жанр твору. Які події лягли в основу твору? Вкажіть джерела написання.

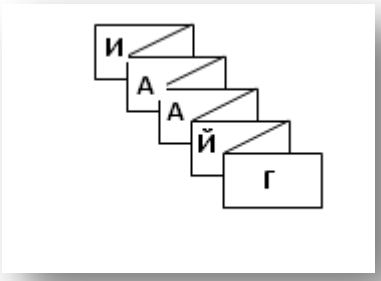

8. ПРИГАДАЙТЕ

Упишіть у горизонтальні рядки назви розділів поеми «Гайдамаки». Установіть послідовність. Визначте тему та ідею твору. ім»я та прізвище автора поеми.

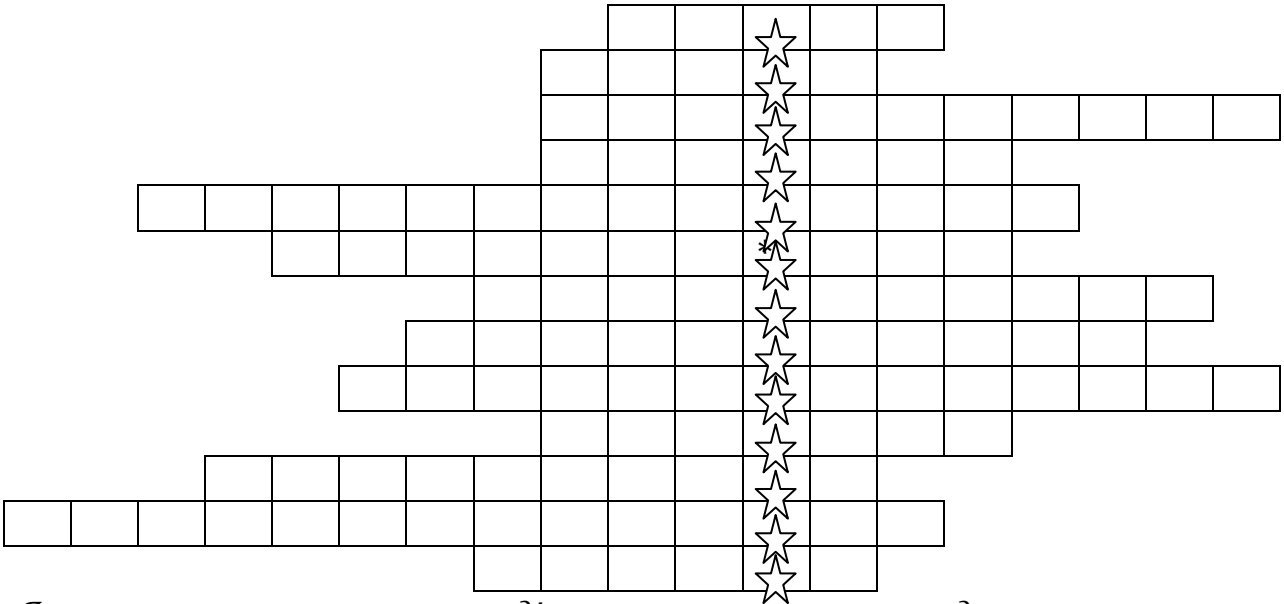

Якщо правильно впишете розділи, у вертикальному рядку прочитаєте ім»я та прізвище автора поеми.

Замініть літеру **Щ на **Ш.***

9. ЛІТЕРАТУРНА ЗАДАЧА

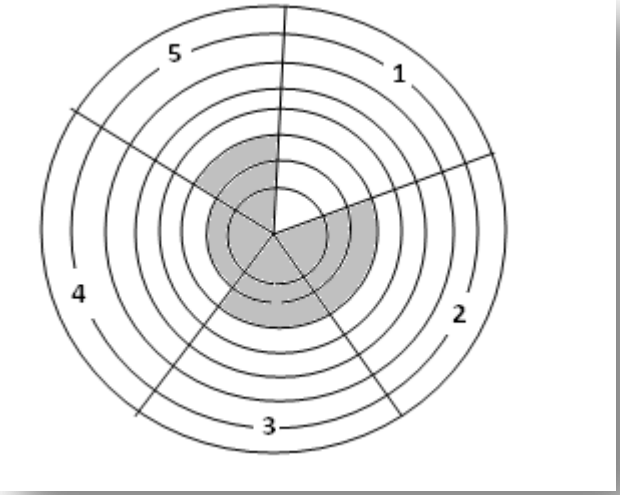

Від зовнішнього кола до центру впишіть імена героїв поеми Т. Шевченка «Гайдамаки». Хто є головним героєм? Охарактеризуйте одного з них.

10. КРИПТОГРАМА

Прочитайте назву твору Т. Шевченка. Вкажіть жанр твору . Дайте визначення жанру. Розкажіть про побудову твору.

в	й	е	л	л	ь	и	о	к	х	и

Читати слід через відповідний інтервал.

11. СХІДЦІ

Ідучи по східцях униз, упишіть слова, що мають таке значення:

1. Символ Російської імперії у творі Т. Шевченка «Прометей». **2.** Жанр твору «Прометей». **3.** Символ колоніальної політики Російської імперії. **4.** Твір Тараса Шевченка, присвячений Якову де Бальмену. **5.** Титан, покровитель і захисник людей, який викрав вогонь з Олімпу. **6.** Різновид тропа, що полягає в поєднанні контрастних, протилежних за значенням слів.

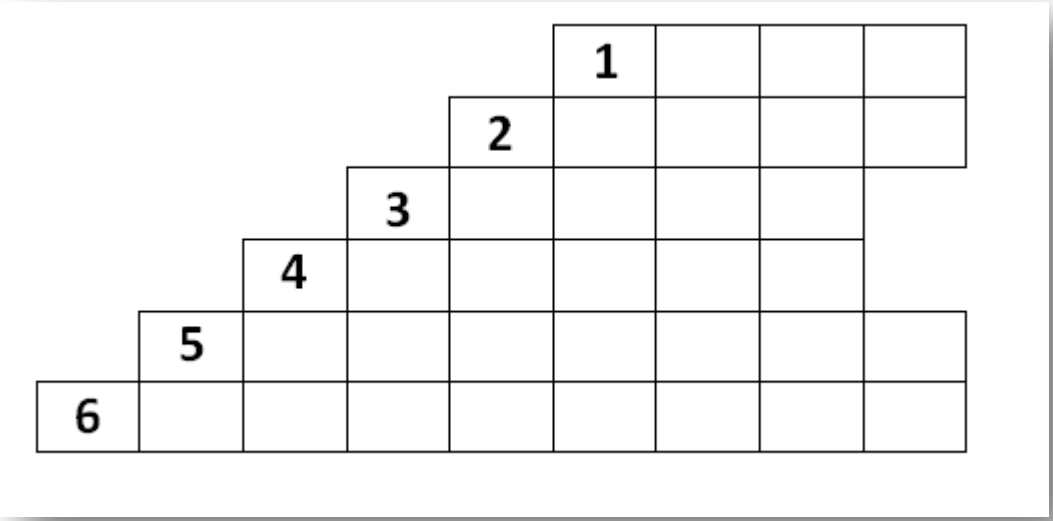

12. З ЯКОГО ТВОРУ?

Ідучи по лініях, які з'єднують кола, прочитайте рядки з твору Т. Шевченка. Як називається твір? Який художній засіб використав тут поет?

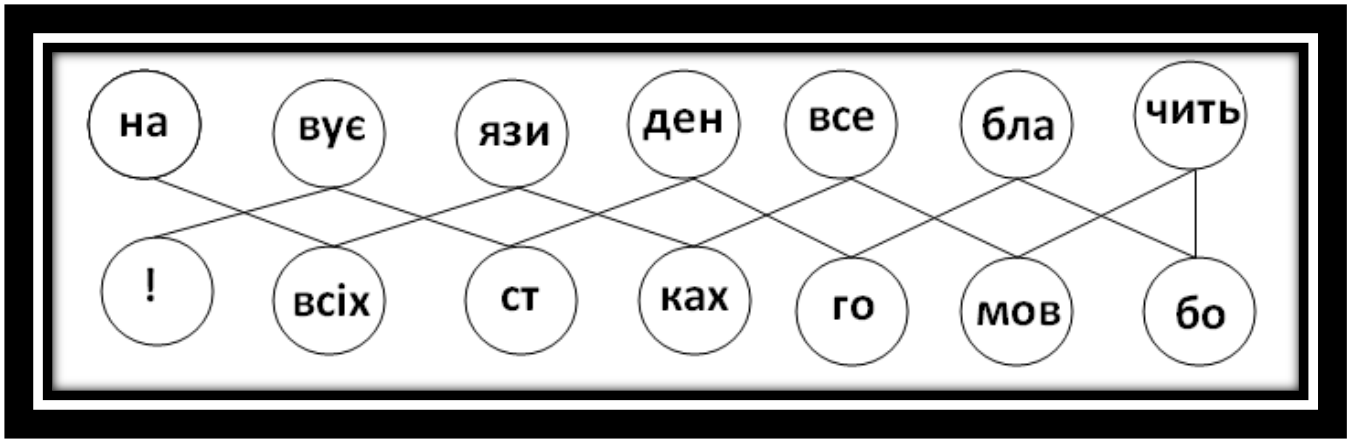

13. ЗАГАДКОВИЙ НАПИС

Якщо збагнете порядок, у якому розташовані букви в кружечках, то прочитаєте перші рядки твору Т. Шевченка. Пригадайте назву. Визначте жанр. Який авторський підзаголовок? Розкажіть про побудову твору.

14. ХОДОМ ШАХОВОГО КОНЯ

Ходом шахового коня, не заходячи в одну й ту ж клітинку та в клітинки з шаховими фігурами двічі, прочитайте слова Тараса Шевченка. З якого вони твору? Про кого йдеться? До якого періоду творчості поета належить ця поема?

роз	ну	ко	си	вий
на	ну	що	украї	до
а	пи	ро	пер	ву
ти	ла	це	рая	нашу
	вто	нав	вдо	той

15. ГОЛОВОЛОМКА

На цьому малюнку записані назви засобів сатири. Прочитайте їх. У якому творі Т. Шевченко використав їх? Свою думку доведіть. Кожне слово записане іншим видом букв.

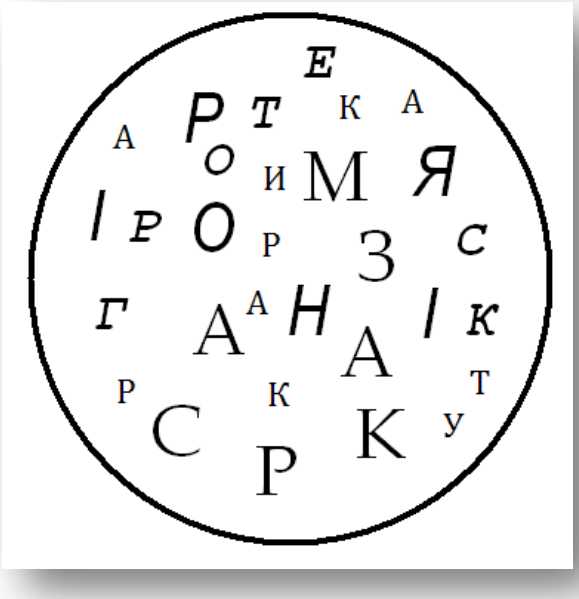

16. ХОДОМ ШАХОВОГО СЛОНА

Ходом шахового слона, не заходячи в одну й ту ж клітинку та в клітинки з шаховими фігурами двічі, прочитайте рядки з твору Т. Шевченка. Як називається твір? Визначте його жанр. До якого виду лірики він належить?

17. ХОДОМ ШАХОВОГО СЛОНА

Ходом шахового слона, не заходячи в одну й ту ж клітинку та в клітинки з шаховими фігурами двічі, прочитайте уривок з вірша Т. Шевченка. З якого вірша ця строфа? Що називається строфою?

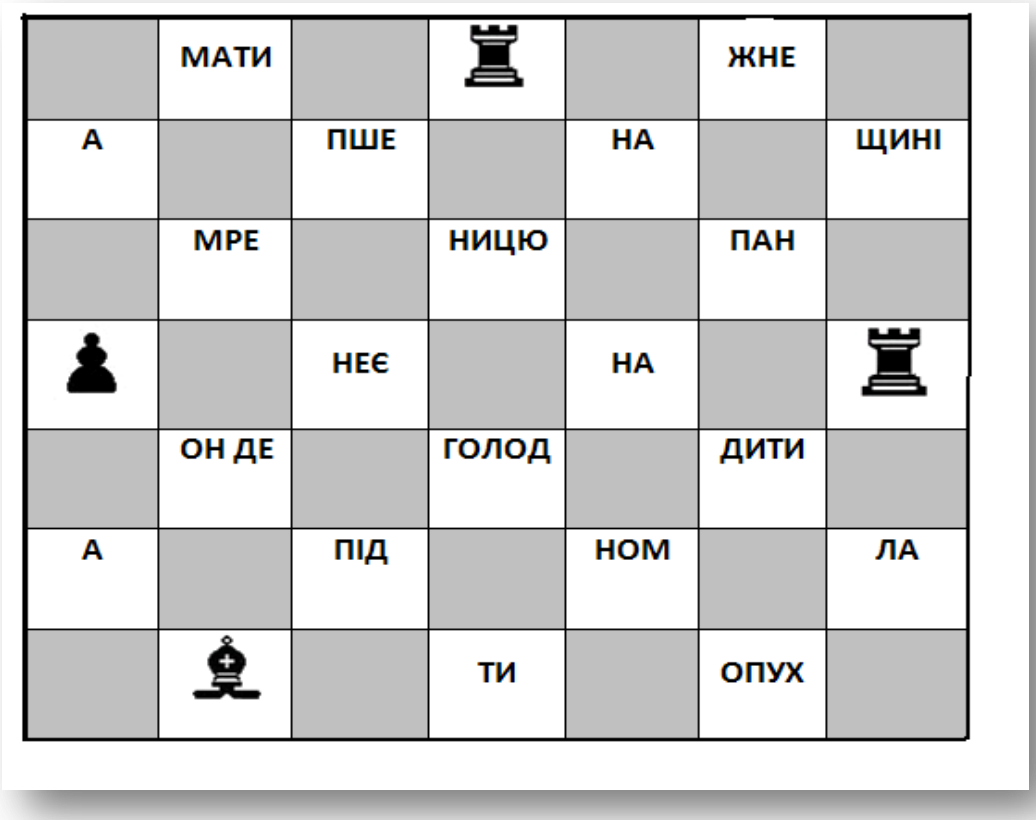

18. ПОМІРКУЙТЕ

Упишіть у горизонтальні рядки назви поем Тараса Шевченка про жіночу долю. Назвіть головних героїв. Поясніть, чому саме так записано твори.

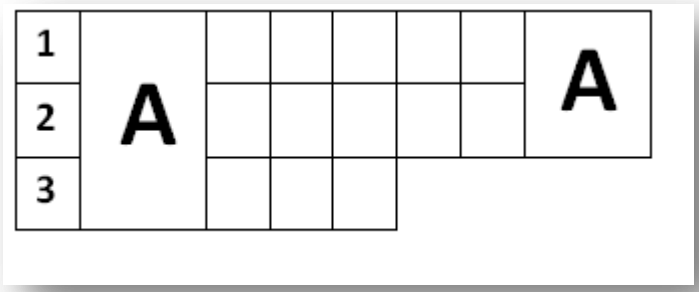

19. КРИПТОГРАМА

Якщо правильно замініте цифри буквами, прочитаєте назву циклу поезій Тараса Шевченка. Що ви знаєте про нього? Скільки поезій увійшло до циклу? Назвіть їх. Охарактеризуйте одну з них.

Кожна цифра відповідає порядку букв у алфавіті.

3	15	1	10	7	17	1	23	12

20. КРИПТОГРАМА

Прочитайте визначення основного мотиву вірша „Мені однаково...” Хто автор? Як умовно можна поділити вірш? За яким принципом побудований вірш?

П	**О**	**Н**	**О**	**Г**	**С**	**Є**	**О**
Я							**Ь**
Т							**Д**
И		**А**	**О**	**Ж**	**Н**	**К**	**В**
Д		**И**					
С		**Г**					
Н		**Н**	**Т**	**О**	**Н**	**Т**	**Й**
А							**Я**
И					**Г**	**О**	**І**
И					**Л**		
М					**С**		
Б	**Д**	**О**	**О**	**Ю**	**Р**		

21. ЗАГАДКОВИЙ ЗАПИС

Прочитайте рядок із вірша Т. Шевченка. Яка його назва? Поясніть ці слова.

Ш	**Е**	**Н**	**І**
О	**І**	**М**	**Е**
А	**Ї**	**Й**	**Л**
С	**Н**	**Й**	**—**
Н	**В**	**А**	**З**

22. ХОДОМ ШАХОВОГО СЛОНА

Ходом шахового слона, не заходячи двічі в ту ж клітинку, прочитайте назву вірша Т. Шевченка.

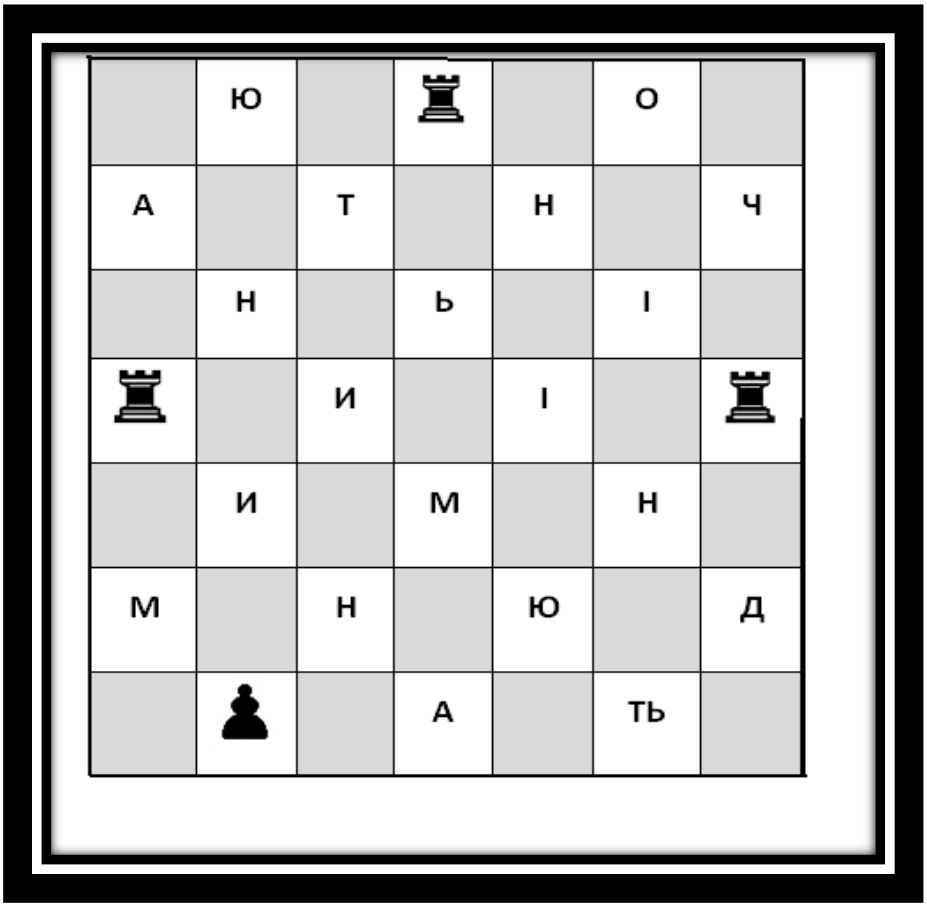

23. КРОСВОРД

Упишіть у клітинки назви автобіографічних віршів Т. Шевченка. До якого періоду творчості вони належать? Зробіть ідейно-художній аналіз одного з них.

Якщо правильно впишете слова, то по вертикалі прочитаєте ім’я подруги дитинства поета.

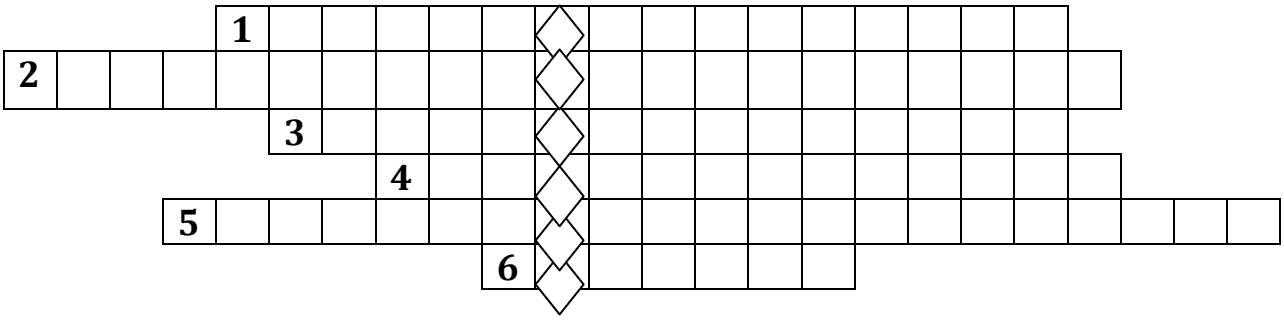

24. ЛІТЕРАТУРНА КРИПТОГРАМА

Розгадавши криптограму, ви прочитаєте рядки з вірша Тараса Шевченка. Як називається вірш? Який художній засіб використав тут поет? Дайте визначення. Розгадувати криптограму слід починати з букви А.

Е	**В**	**О**	**Д**	**Н**	**С**
З	**Н**	**И**	**Л**	**А**	**О**
В	**А**	**А**	**Г**	**О**	**Є**
О	**О**	**Г**	**Ч**	**Л**	**Т**
Т	**Н**	**К**	**А**	**Е**	**Я**
А	**А**	**З -**	**Н**	**Ю**	**П**

25. ХТО ВІДГАДАЄ?

На смужці паперу, яку складено в сходинки, записано, як називається поєднання трьох самостійних, але пов'язаних змістом творів Тараса Шевченка. Назвіть ці твори. До якого виду лірики вони належать?

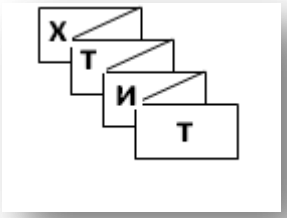

26. ХОДОМ ШАХОВОГО СЛОНА

Ходом шахового слона, не заходячи в одну й ту ж клітинку та в клітинки з шаховими фігурами двічі, прочитайте рядок з твору Т. Шевченка. Як називається твір? Визначте його жанр. Хто з композиторів написав на слова твору музичний твір? Який? Дайте визначення.

27. КРОСВОРД

Упишіть у кросворд назви творів Тараса Шевченка на біблійну тематику. Початкові букви вказано .Що таке псалом? Дайте визначення гімну.

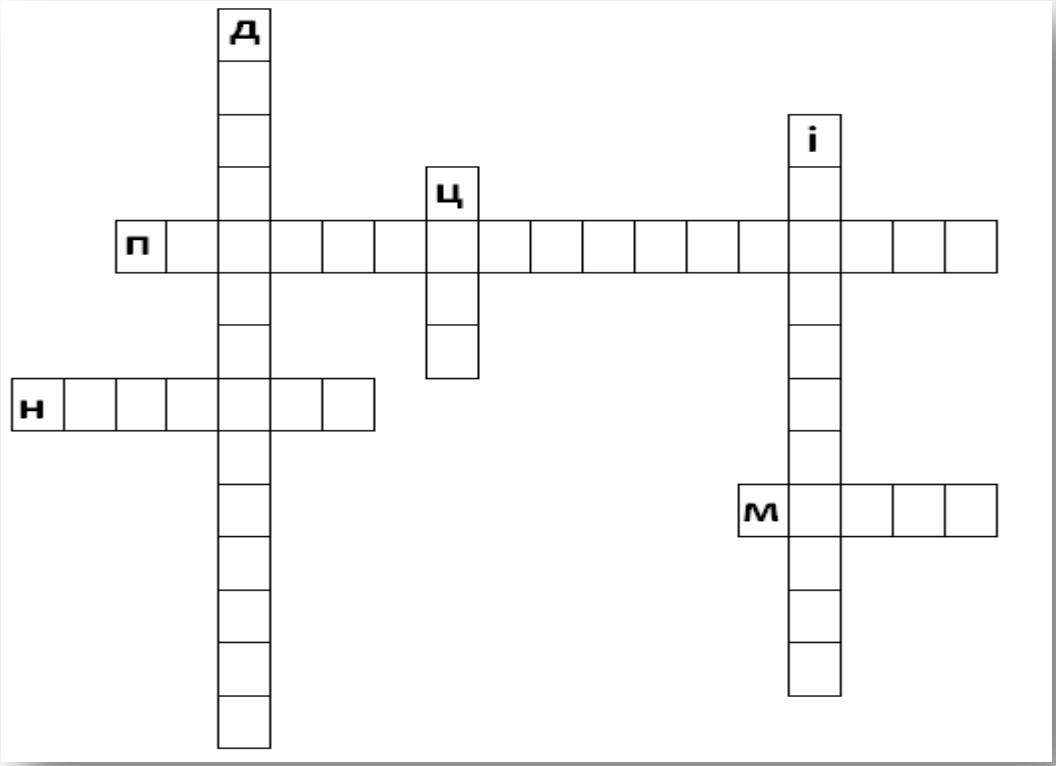

28. КРОСВОРД

Упишіть у клітинки назви творів Т.Г. Шевченка, уривки з яких тут подано.

По горизонталі:

1. Та не однаково мені,
   Як Україну злії люде
   Присплять, лукаві...
2. Мов одірвалось од гіллі,
   Одно-однісіньке під тином
   Сидить собі в старій
   ряднині.
4. … Я умерла
   Зимою під тином,
   А весною процвіла я
   Цвітом при долині…
8. Воно б, може, так і сталось,
   Якби не осталось
   Сліду панського в Україні.

9. І огнем-сльозою
   Упаде колись на землю
   І притчею стане…

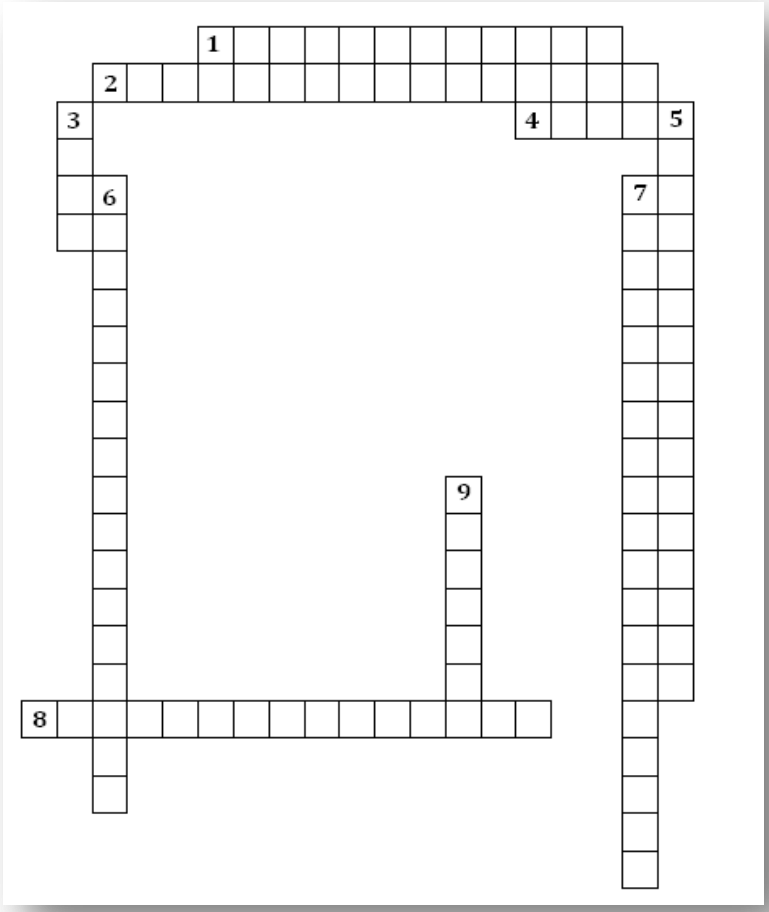

По вертикалі:

3. І вивчився. А ти збрехала.
   Які з нас люде? Та дарма!
   Ми не лукавили з тобою …
5. Великомученице? Села
   Минаєш, плачучи, вночі…
6. Там матір добрую мою,
   Ще молодую – у могилу
   Нужда та праця положила
7. Встане Україна.
   І розвіє тьму неволі,
   Світ правди засвітить…

29. ПРИГАДАЙТЕ

1. Прізвище відомого кобзаря.
2. Вірш, що починається словами: „Як умру, то поховайте”.
3. Скульптурне зображення людської фігури на весь зріст.
4. Місто, де Т. Шевченко навчався в Академії мистецтв.
5. Село, де народився Тарас.
6. Майстер живописних справ, у якого Тарас вчився малювати.
7. Вірш, що починається словами: „На панщині пшеницю жала”.
8. Художник, автор картини „Тарас – пастух”.

Якщо правильно впишете слова в горизонтальні рядки, то у вертикальному рядку прочитаєте ім’я старшої сестри Т. Шевченка

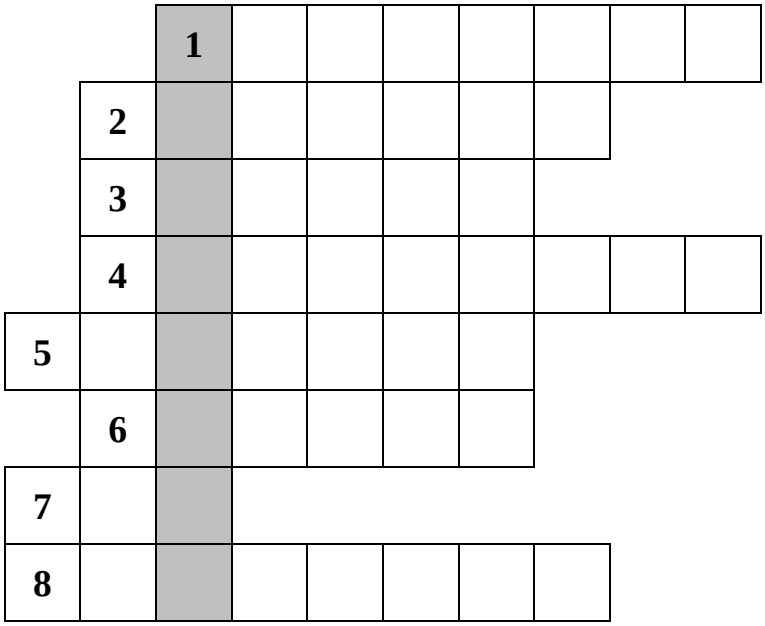

30. КРОСВОРД

По горизонталі

2. Прізвище авторки повісті „Тарасові шляхи”.
5. Повторювана у вірші група складів, до якої входить один склад наголошений і один чи два ненаголошених.
6. Двоскладова стопа з наголосом на першому складі.
8. Віршовий розмір вірша:

„Одно-однісіньке під тином
Сидить собі в старій ряднині.
Мені здається, що се я,
Що це ж та молодість моя”.

По вертикалі:

1. Словесно-художній засіб, вжитий Т. Шевченком у виразі: „Чорніше чорної землі блукають люди”.

3. Російський художник, який брав участь у викупі Шевченка із кріпацтва.
4. Словесно-художній засіб у виразі:

„В лиху годину, якось недавно довелось
Мені заїхать в Україну...”

7. Рівномірне чергування рухів, звуків та інших явищ.

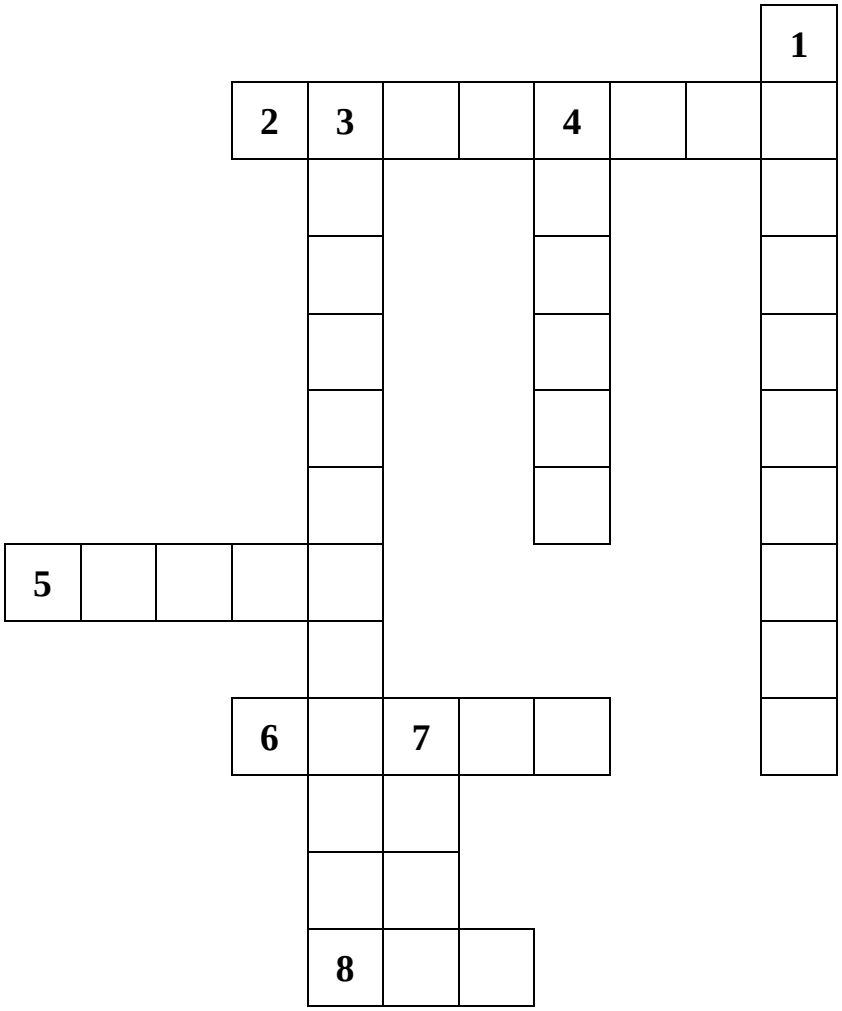

31. ХОДОМ ШАХОВОГО СЛОНА

Ходом шахового слона, не заходячи двічі в одну і ту саму клітинку, прочитайте останні рядки з вірша Т. Шевченка. З якого це вірша?

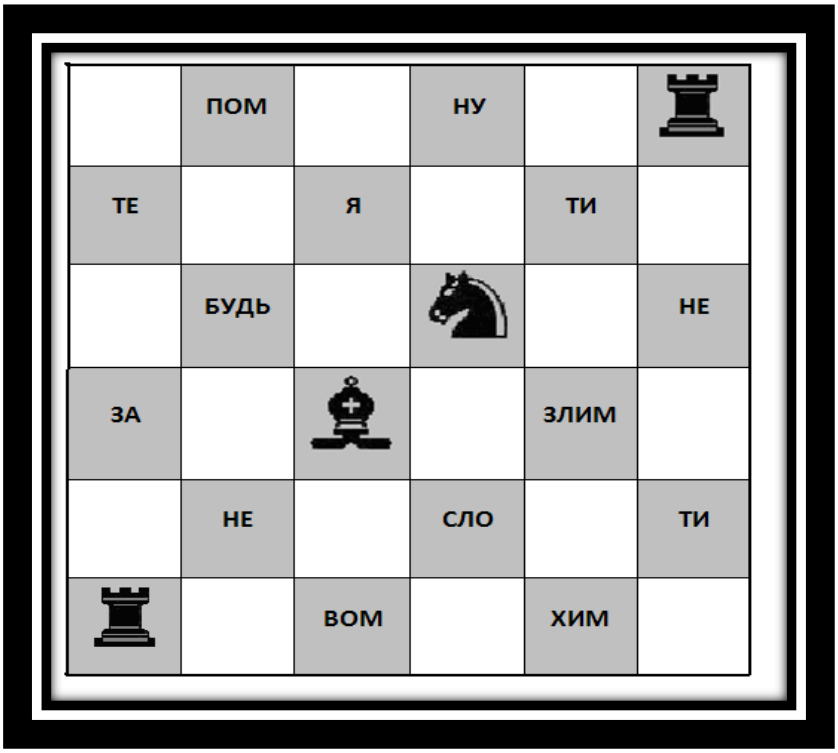

32.
ЧАЙНВОРД

1. Село, де народився Т. Г. Шевченко. **2.** Ім'я діда поета. **3.** Відомий російський поет-демократ, який написав поезію „На смерть Шевченко”. **4.** Видатна українська письменниця, з якою дружив поет. **5**. Поема, в якій Шевченко виступив проти загарбницької політики російського царату, проти пригнічення і поневолення народів, які населяли Російську імперію. **6.** Вірш поета, який починається словами: „Як умру, то поховайте”. **7.** Російський письменник, який брав участь у похоронах Т.Шевченка. **8.** Місто, в якому проживав Т. Шевченко, будучи козачком у пана Енгельгарда. **9.** Місто, де відбував заслання за революційну діяльність Т. Шевченко.
10. Український письменник, який брав участь у викупі Шевченка із кріпацтва.

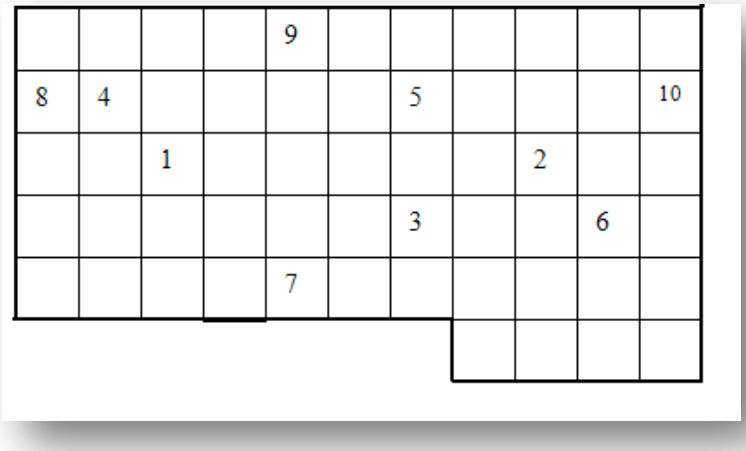

Світлана Адаменко,

методист-кореспондент
ІППО КУ імені Бориса Грінченка,

ТВОРЧІСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Кросворд «Відгадай»

Відгадай , з якого твору Т.Шевченка взято уривок ,
запишіть його назву у клітинки кросворда.

[1]Є	Р	Е	Т
И	[2]К	А	В
К	А	[3]З	А
П	О	В	І
[4]Т	О	П	О
Л	Я		

1. І брат з братом обнялися
І проговорили.
Слово тихої любові
Навіки і віки!*(Поема «Єретик».)*

2. Вітер тихий з України
Понесе з росою
Мої думи аж до тебе…
Братньою сльозою
Ти їх , друже , привітаєш
Тихо прочитаєш!...*(Поема «Кавказ».)*

3. І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній , новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.*(Поезія «Заповіт».)*

4. Стан високий , лист широкий
Нащо зеленіє?
Кругом поле , як те море
Широке , синіє. (*Балада «Тополя».)*

Кросворд "Впиши слова"

Запишіть слова у відповідні клітинки. Назвіть твори,
з яких узято уривки.

С	І	Ч			
К	О	З	А	К	
К	О	Б	З	А	Р
Р	О	З	У	М	
К	Р	О	В		
В	І	Т	Е	Р	
С	Т	Е	П		
Н	А	Р	О	Д	
Д	Н	І	П	Р	О
О	Р	Е	Л		
Л	И	С	Т		

1. І на тихому Дунаю
Нас перебігають
Товариш-запорожці
І в **(Січ)** завертають. (*Поема «Сліпий»)*

2. А тим часом із діброви
(Козак) виїжджає;
Під ним коник вороненький
Насилу ступає. *(Балада «Причинна»)*

3. Сивий ус, стару чуприну
Вітер розвіває;
То приляже та послуха,
Як **(кобзар)** співає. *(Поезія «Перебендя»)*

4.І знов лечу. Земля чорніє,
Дрімає **(розум)**,серце мліє.
(«Поезія «Сон»)

5.Гомоніла Україна ,
Довго гомоніла ,
Довго, довго **(кров)** степами
Текла-червоніла. *(Поема «Гайдамаки»)*

6.Тихесенько **(вітер)** віє,
Степи, лани мріють,
Меж ярами над ставами
Верби зеленіють. *(Поезія «Сон»)*

7.На могилі кобзар сидить
Та на кобзі грає.
Кругом його **(степ),** як море
Широке, синіє. *(Поезія «Перебендя».)*

8.Кругом неправда і неволя,
(Народ) замучений мовчить,
І на апостольськім престолі
Чернець годований сидить.
(Поема «Єретик».)

9.Щоб лани широкополі ,
І **(Дніпро),** і кручі
Було видно , було чути ,
Як реве ревучий.*(Поезія «Заповіт».)*

10.Мене шукав , мене знайшов
(Орел) сизокрилий!
Прилітай же , мій соколе ,
Мій голубе сизий*!(Поема «Гайдамаки».)*

11.По копійці заробляла,
Копу назбирала
Та до сина **(лист)** написала,
У військо послала - Полегшало.
(Поезія «Гайдамаки»

Вікторина «Назва твору»

Назвіть твори Т. Шевченка, з яких узято ці рядки.

1.Село! і серце одпочине.
Село на нашій Україні –
Неначе писанка село,
Зеленим гаєм поросло.*(Поема «Княжна».)*

2.Ти не лукавила зо мною ,
Ти другом , братом і сестрою
Сіромі стала. Ти взяла
Мене маленькою за руку
І в школу хлопця одвела
До п'яного дяка в науку.*(Поезія «Доля».)*

3.І я , заплакавши, назад
Поїхав знову на чужину.
І не в однім отім селі,
А скрізь на славній Україні,
Людей у ярма запрягали
Пани лукаві…*(Поезія «І виріс я на чужині».)*

4.Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма. *(Балада «Причинна».)*

5. Скутар, мов пекло те, палає,
Через базари кров тече,
Босфор широкий доливає.
Неначе птахи чорні в гаї,
Козацтво сміливо літає.*(Поема «Гамалія».)*

6.Лежить попіл на розпутті,
А в попелі тліє
Іскра огню великого.
Тліє , не вгасає,
Жде підпалу,як той месник,
Час дожидає,
Злого часу.*(Поема «Єретик».)*